

PRESENTACIÓ DEL LLIBRE NOSALTRES LES DONES A BARCELONA¹

www.sepc.cat

Aurora ha començat parlant de perquè és necessari un discurs feminista per l'anàlisi de la realitat, des de la perspectiva de l'esquerra, dels moviments socials i de la vostra organització.

Jo vaig a invertir aquesta qüestió i vaig a parlar de perquè és necessària una perspectiva de classe, marxista, revolucionària en l'anàlisi de la qüestió de la dona.

En la última dècada, la qüestió de la identitat i la diversitat va travessar el pensament occidental. La triada conformada per les categories sexe, raça i classe es va transformar en un lloc comú de tots els treball que volien abordar les problemàtiques socials.

En l'espai del feminisme, enfrontant un discurs essencialista acusat d'imperialista, les dones lesbianes, les dones negres i les dones de països semicolonials van introduir la qüestió de la raça, la orientació sexual i la classe en els estudis culturals i en els estudis de les dones.

Tot i això, en l'horitzó polític de la gran majoria de qui es va pronunciar pel respecte a la diversitat, no s'inscrivía una perspectiva revolucionària. L'horitzó polític d'aquest fructífer debat era el d'una democràcia pluralista i radical que inclouria sense discriminació a tots els éssers humans, respectant les seves diverses identitats, però sense preguntar-se pel sistema econòmic en el que aquesta democràcia assentaria les seves bases.

El capitalisme no és qüestionat com a sistema basat en l'explotació de milions d'éssers humans. Del que es tractaria és d'incloure cada vegada més àmpliament la diversitat en una democràcia que ampliaria els seus drets de manera pluralista.

Sobre aquest fons d'època, que considero de resignació generalitzada, a contramà de les modes teòriques, vaig escollir només una d'aquestes tantes categories identitàries.

No per una simple qüestió de simpatia amb la causa de la classe obrera, sinó perquè considera que la classe no és una identitat més, que pot agregar-se a la llarga llista d'identitats. Sinó una que defineix els contorns possibles en què les altres identitats s'evidenciaran, incloent la vivència de la opressió per identitat.

En el meu país, cap dona té dret a la interrupció de l'embaràs, és a dir, cap dona té dret a decidir sobre el seu propi cos. Però mentre algunes poden accedir a l'avortament clandestí realitzat per professionals en clíniques privades, altres pateixen hemorràgies, infeccions, perforacions uterines causades per agulles de per mitja, branques de julivert, culleres i altres instruments també clandestins en els que els va la vida.

Pensem-ho des d'un altre punt de vista: aspirem a un món on puguem viure en igualtat. Quina igualtat? La igualtat en les nostres diferències. Volem un món on ser home o dona i tenir qualsevol orientació sexual, on ser blanc o negre, etc. tingui el mateix valor social i que no hi hagi opressió d'un i d'unes sobre altres.

Podem aspirar a un món on l'home blanc heterosexual no sigui el model d'"humà" que delimiti allò abjecte, per utilitzar un terme de Judith Butler. Perquè allò "humà" inclouria l'amplia gamma de la diversitat i, per tant, serien igualment respectats els éssers humans de diferents sexes i gèneres, amb diferents colors de pell, etc.

Tot i això, no podem pensar en la mateixa línia la qüestió de la classe. Perquè la classe no és una identitat que necessiti ser respectada, sinó que es tracta d'una identitat que ha de ser abolida.

El que vull dir és que allò que Terry Eagleton explica molt bé en el seu llibre "*Las ilusiones del posmodernismo*" (Les il·lusions dels postmodernisme), on senyala que "ningú té una espècie de pigmentació de pell perquè un altre en tingui una altra, o és home perquè algú sigui dona". Per contra, sí que hi ha persones que són treballadors i treballadores assalariades perquè hi ha altres persones que són ames dels mitjans de producció.

Això que sembla senzill d'entendre, per contra, és negat en totes les elaboracions actualment de moda en la nostra acadèmia. I és un lloc comú en les elaboracions més recents del feminisme.

Però hi ha diversos feminismes i diverses feministes. Les formes de concebre l'origen de la opressió són diferents; són diverses també les formes de concebre el combat contra aquesta opressió. Però hi ha una cosa que és homogènia, una cosa que és comú a les diverses corrents feministes i és el supòsit de que el marxisme sí és homogeni. Al que s'agrega que "aquest únic marxisme" es rebutjat en bloc. I més encara, això que es rebutja i que es considera, per part de les feministes, "el marxisme", és ni més ni menys que la seva tergiversació més tràgica: el stalinisme.

Evidentment que partint d'aquest origen es succeeixen els mals entesos.

Veiem alguns:

1. Que les marxistes sostenim que la opressió de la dona només es dona en una societat de classe, fent equivaler aquesta amb el capitalisme.

Les marxistes sostenim que la opressió de les dones és un producte de la divisió de la societat en classes. Però no creiem que el capitalisme sigui la primera i única societat dividida en classes. Hi va haver altres societats classistes, com l'esclavisme, el feudalisme, etc. on també existia opressió de les dones. Tot i això, creiem que en el sistema capitalista, aquesta opressió adquireix determinades particularitats que lliguen més indissolublement la opressió patriarcal amb el mode de producció, amb l'explotació d'una classe per una altra.

Pensem que el capitalisme és un sistema que es basa en l'explotació i en l'opressió de milions d'individus al llarg i ample del planeta, conquerint pels seus mercats no només a pobles sencers, terres verges i paratges inhòspits, sinó també a les dones, als nens i a les nenes.

El capitalisme ha empès a milions de dones al mercat laboral, destruint els mites obscurantistes que les condemnaven a romandre a la llar sota prejudicis sense fonament, permetent que les dones participessin de la producció social. Però ho ha fet a la seva manera.

És a dir, el capitalisme ha empès a les dones a les fabriques i empreses però per explotar-les doblement, amb salaris menors als dels homes, per, d'aquesta manera, baixar també el salari a tots els treballadors. I, a més, la ha sobrecarregat amb la doble jornada que comença a la llar, continua a la fabrica i continua, novament, a la llar.

El capitalisme, amb el desenvolupament de la tecnologia, ha fet possible la socialització de les tasques domèstiques. Tot i això, si això no succeeix és, precisament, perquè en el treball domèstic no remunerat descansa una part dels guanys del capitalista que, així, queda eximit de pagar als treballadors i a les treballadores per les tasques que corresponen a la seva pròpia reproducció amb la força del treball (aliments, roba, etc).

Per això, creiem que per acabar avui amb la opressió de les dones, és necessari acabar amb el capitalisme.

És cert que amb la revolució obrera i socialista no està garantida la alliberació definitiva de les dones. Però el contrari sí que és cert. És **indubtablement cert** que no hi ha cap possibilitat d'emancipació de les dones en els estrets marcs d'un sistema basat en l'explotació de milions d'éssers humans per una minoria de paràsits.

Perquè aquest sistema basat en l'explotació de la classe obrera genera 1.300 milions de pobres al planeta, dels quals el 70% són dones i nenes. D'altra banda, els causants d'aquesta misèria: un grapat de capitalistes que concentren en les seves mans els mitjans de producció.

Una concentració tan brutal que, perquè tinguin una idea, el diner que es necessita per acabar amb la fam, les malalties i que totes les persones tinguin accés a l'aigua potable, l'electricitat i l'educació, equival a la meitat de la fortuna de les quatre persones més riques del planeta.

2. Del anterior, les feministes desprenen la idea de que a les marxistes només ens interessa l'emancipació de les dones treballadores, és a dir, d'aquelles que pateixen les dobles cadenes de la opressió del gènere i l'explotació de classe.

Aquí hi ha una altra confusió. Quan parlem d'opressió, parlem de que la meitat de la humanitat viu en situació de desigualtat en relació a l'altra meitat en raó del seu gènere.

Les dones som el 50% de la població mundial. És a dir, en el món hi ha quasi tantes dones com homes. Tot i això, hi ha moltes més dones i nenes pobres que homes pobres. Per altra banda, les dones només posseeixen l'1% de la propietat privada a nivell mundial. És a dir, hi ha molts més homes propietaris que dones propietàries d'alguna cosa.

Això és una mostra de l'opressió, és a dir, de que les dones no vivim en igualtat de condicions amb els homes, ni entre els homes que viuen en pitjors condicions, ni entre els homes de la classe posseïdora.

Es tracta de què ens uneix i ens separa a les mateixes dones, per una banda. Però també del que ens uneix i ens separa a algunes dones d'alguns homes, inclús a les dones i homes que pertanyem a la mateixa classe explotada.

Dels 960 milions d'analfabets que hi ha al món, el 70% són dones.

Les pageses són caps d'una cinquena part de les llars rurals, i en algunes regions fins i tot de més d'una tercera part de les mateixes, però només són propietàries al voltant d'un 1% de les terres, mentre el 80% dels aliments bàsics pel consum els produeixen les dones.

El valor i volum del treball domèstic no remunerat equival entre el 35 i 55% del producte interior brut dels estats. La producció domèstica representa fins un 60% del consum privat. I aquest treball no remunerat recau quasi absolutament en les dones i les nenes.

Per altra banda, les dones que treballen ho fan en situació cada vegada més precaritzada: no només cobren un salari entre 30 i 40% menor al dels homes per la mateixa feina, sinó que en la seva majoria, no tenen obra social ni drets jubilatòris.

Les dones som també principals víctimes dels plans imposats per l'imperialisme. A més de les guerres i les anomenades "intervencions humanitàries", l'imperialisme és guerra econòmica permanent contra les masses.

Les privatitzacions dels serveis públic que succeïren durant la última dècada, van provocar que el treball de les dones a les llars, es dupliqués, carregant sobre les seves espatlles la producció de béns i serveix que abans proveïa l'estat.

Des de 1960 fins als nostres dies, les riqueses mundials s'han multiplicat per vuit. Per contra, actualment un de cada dos éssers humans viuen amb menys de dos dòlars per dia. Un de cada tres no té accés a l'electricitat, un de cada quatre viu amb menys d'un dòlar per dia, un de cada cinc no té accés a l'aigua potable, un de cada sis és analfabet i un adult de cada set pateix malnutrició.

Però, si durant deu anys, es gastessin anualment 80.000 milions de dòlars, estaria garantida no només que tot ésser humà tingués accés a l'educació bàsica, sinó també una alimentació adequada, aigua potable, infraestructura sanitària i, a més, totes les dones del planeta tindrien accés a atencions ginecològiques i obstètriques.

Quantes morts de dones s'evitarien només amb aquesta última condició que he nomenat, amb l'accés a atencions ginecològiques i obstètriques?

En tot el món, 500.000 dones moren cada any per complicacions en l'embaràs i en el part i 500 dones moren cada dia per avortaments clandestins.

Pensin que això s'evitaria amb una inversió de 80.000 milions de dòlars anuals i jo sé que a nosaltres ens sembla una xifra exorbitant. Però és quatre vegades menys que el que tots els estats semicolonials desemborsen pel seu deute extern cada any.

80.000 milions de dòlars és un quart del pressupost militar d'EEUU i ni més ni menys que un 9% de les despeses militars mundials.

80.000 milions de dòlars és, com he dit abans, la meitat de la fortuna de les quatre persones més riques del planeta.

Aquesta és la irracionalitat del sistema capitalista. El sistema que perpetua pel seu benefici la opressió de les dones, entre tantes altres.

Aquest sistema que perpetua la opressió, es sosté en l'explotació de la força de treball de milions d'homes i dones de la classe obrera que fabriquen els aliments, els vestits, construeixen les cases, els ponts, els avions, abasteixen de llum, gas, aigua a les ciutats, fan funcionar els telèfons, els bancs, les escoles, els aeroports... també fabriquen les màquines, i inclús fabriquen les màquines i eines que serveixen per fabricar altres màquines...

Fixis quina paradoxa.

Aquest sistema pot funcionar sostenint-se exclusivament en els braços de milions d'explotats i explotades que el fan funcionar cada dia. Com pot ser?

Pot ser perquè la minoria de paràsits està organitzada: a més de les fàbriques i les empreses tenen els mitjans de comunicació, els partits polítics patronals, la burocràcia sindical i, pels dubtes que tot això no funcioni, tenen la policia i l'exèrcit per enfrontar als explotats.

Dones i homes explotats del món no tenim aquesta organització.

Inclús els capitalistes aprofiten les religions, les diverses cultures, el racisme i la dominació patriarcal – és a dir aquest forma d'organització de relacions entre homes i dones que li

atorga primacia i superioritat a l'home per sobre de la dona -, aprofiten tot això per dividir-nos i desorganitzar-nos.

Per això no hi ha possibilitat de que la classe que és en sí revolucionària pel lloc que ocupa en la producció pugui erigir-se en la direcció revolucionària del conjunt del poble oprimint, sense considerar també que existeix la opressió en les seves files; que milions de dones treballadores i del poble pobre pateixen la humiliació, la submissió i despesi de la mà dels membres masculins de la seva classe.

Els treballadors homes han d'entendre que és necessària la unitat del conjunt de la classe per enfrontar a la burgesia i que aquesta unitat no serà possible mentre es permeti l'enfrontament d'ocupats i desocupats, permanents i contractats, nadius i immigrants.

Però tampoc serà possible aquest unitat mentre els obrers sostinguin una visió sexista i opressiva de les dones com objectes sexuals, com propietats privades el lloc "natural" de les quals està a la llar, entre tasques domèstiques i la cria dels nens.

Com deia Flora Tristán al segle XIX, la dona és la proletària del proletari i, com diem els marxistes, no pot emancipar-se de les seves cadenes qui oprimeix a altres.

Comprendre la opressió de les dones, lluitar contra ella, és tasca de les dones treballadores en primer lloc i també del conjunt de la classe obrera si aspira a convertir-se en capdavanter de la nació oprimida en la seva lluita contra el capital.

3. Però per aquesta raó, moltes feministes solen queixar-se de que a les marxistes ens interessa més la lluita de classe que la lluita de les dones i que, en realitat, caldria concentrar els esforços en aquest última esfera separada de la resta de lluites socials.

De fet, les majors lluites contra la opressió de les dones han tingut lloc sempre durant períodes de lluita més àmplia, més generalitzada. Per exemple, el feminisme, com a corrent política i ideològica sorgeix durant la gran revolució francesa de 1789.

En el període immediatament anterior a la primera guerra mundial, s'estenen les lluites feministes de la primera onada, les dones treballadores aconseguen alts nivells de sindicalització i organització política. S'instal·la el 8 de març com Dia Internacional de la Dona.

Al 1917, amb la revolució russa, les dones accedeixen a tots els nivells de la producció, l'educació, l'administració de l'estat. Es concedeix ni més ni menys que el dret a l'avortament!

En els anys 60 i 70, en mig de les mobilitzacions contra la guerra del Vietnam, el Maig francès, el Cordobazo, la revolució dels clavells a Portugal, la Primavera de Praga, la tardor calent italiana, els cordons industrials xilens, etc. les dones aconseguen el dret a l'avortament en moltes països; és l'època de la llibertat sexual i del més enorme qüestionament dels rols estereotipats amb la teoria dels gèneres, recentment condemnada pel Vaticà.

Si l'èxit d'aquestes lluites sempre ha després l'èxit de les lluites més àmplies, la derrota d'aquestes lluites més àmplies va predir el fracàs de la lluita per l'alliberació de la dona.

Així va ocórrer amb el final de 1790, que va tancar els clubs femenins revolucionaris i que, finalment, va incloure en el Codi Civil napoleònic de 1804 el concepte de que la dona és propietat de l'home i la seva finalitat essencial és la producció de fills.

El mateix amb el stalinisme, que mentre afusellaven en els judicis de Moscou a tots els bolchevics de la generació d'Octubre i perseguien als opositors d'esquerra, acusant-los de "trotskistes", enviant-los als camps de concentració o a l'exili, va tornar a prohibir l'avortament a la Unió Soviètica, condemnar la prostitució i criminalitzar la homosexualitat, mentre tornava a reproduir els estereotips tradicionals de les dones com mares dedicades a la llar i entronava a la família, etc.

Els drets de les dones sempre han estat arrancats dels governs i dels règims polítics mitjançant la lluita i la mobilització de les mateixes dones i és molt difícil mantenir-los en els estrets marcs d'aquest sistema, perquè veiem habitualment que les dones obtenim alguns drets mentre ens en treuen altres o obtenim alguns drets per algunes dones que no és possible efectivitzar-los per al conjunt, especialment les treballadores, les dones dels sectors populars, les dones més pobres.

No obstant això, no considerem que hi hagi etapes "obligades" en la lluita per la nostra emancipació. Creiem que mentre lluitem per un sistema on no existeixi l'explotació ni la opressió, és el nostre deure irrenunciable impulsar i ser part de les lluites de les dones per les millors condicions de vida possibles encara en aquest sistema, pels drets democràtics més elementals, inclús en aliança amb tots i totes les que lluites per aquests drets encara que no considerin – com nosaltres – que un altre sistema de veritable igualtat i llibertat sigui possible.

Actualment, el capitalisme – com va senyalar Trotsky – ha convertit el planeta en una presó bruta. El sistema compta al seu favor, amb la cooptació de molts i moltes que abans el van qüestionar i enfrontar. Fins i tot les mateixes institucions multilaterals de crèdit que imposen els seus plans de fam pels països semicolonials com el nostre, es donen el luxe de comptar amb departaments i àrees de "dones i desenvolupament", dirigits per expertes extretes de les files del feminisme i convertides en tecnòcrates de gènere.

Per això, afegeixo a aquesta frase de la socialista nord-americana Louise Kneelang que, al 1914 va dir: qui és socialista i no és feminista manca d'amplitud... però qui és feminista i no és socialista, manca d'estratègia.

I, a aquesta altura – havent tantes dones en els parlaments i els organismes multilaterals de "desenvolupament" i tantes altres morint de gana, d'avortaments clandestins i de bombes d'urani – potser sigui hora que el feminisme tingui que pensar-ho sèriament...

Voldria finalitzar amb una frase d'una feminista argentina de principis del segle XX que va dir: ELS DRETS NO DEMANEN, ES CONQUEREIXEN. Crec que aquest és l'esperit amb el que es va elaborar NOSALTRES, LES DONES, un esperit militant, que no dissocia el discurs de la pràctica.

Moltes gràcies.

Andrea d'Atri

¹Exposició d'Andrea d'Atri per a la presentació del llibre de la Coordinadora d'Estudiants dels Països Catalans (CEPC) NOSALTRES, LES DONES Discursos i pràctiques feministes realitzada a Barcelona el 23 de febrer de 2006.